
Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire ondervragingscommissie Ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen (POCOB) op 10 februari 2020 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer M. Roscam Abbing (voorzitter Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering, PG&OBF).

Aanvang: 15.30 uur

Voorzitter: Rog

Griffier: Sjerp

Aanwezige leden van de commissie: Van den Berge, Kuzu, Edgar Mulder, Van Raak, Schonis, Segers, Stoffer en De Vries.

De **voorzitter**: Goedemiddag. Ik open de vergadering. Aan de orde is het verhoor van de heer Roscam Abbing. Meneer Roscam Abbing, hartelijk welkom bij de parlementaire ondervragingscommissie. U bent directeur van de directie Samenleving en Integriteit bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voorzitter van de in 2019 gestarte Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering. U heeft de commissie vooraf een notitie doen toekomen, waarvoor dank. Deze notitie is ook geplaatst op de website van de Tweede Kamer.

In dit verhoor stelt de commissie u vragen over ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen van maatschappelijke en religieuze organisaties in Nederland, zoals moskeeën, en over hoe deze invloed kan worden doorbroken. U wordt gehoord als deskundige en dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft aangegeven de belofte af te willen leggen. Ik vraag u daarom om te gaan staan. Ik verzoek u om met de belofte te bevestigen dat u uw verslag onpartijdig en naar beste weten zult uitbrengen.

In handen van de voorzitter legt de heer Roscam Abbing de belofte af.

De **voorzitter**: U staat nu onder ede. Wij bieden deskundigen en getuigen de gelegenheid om een korte openingsverklaring af te leggen. U heeft aangegeven daar graag gebruik van te willen maken. Ik geef u daartoe de gelegenheid.

De heer **Roscam Abbing**: Dank u, voorzitter. Om te beginnen een hele kleine correctie: ik ben directeur van de directie Samenleving en Integratie. Ik vind mezelf ook absoluut integer, maar dat zit niet in de naam van mijn directie; ik denk dat we dat vanzelfsprekend vinden.

Dank voor de gelegenheid om een openingsstatement te houden. Er zijn drie dingen die ik heel kort wil aanstippen. Eén: wat is die Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering? Twee: wat is de focus van die taskforce? En ten derde: wat valt er te doen tegen problematisch gedrag?

Om te beginnen: wat is die taskforce? De taskforce is een samenwerkingsverband van de ministeries van Sociale Zaken, dus mijn eigen ministerie, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken en Onderwijs, de NCTV en de AIVD, aangevuld met de gemeenten. Samen kijken we naar problematisch gedrag. Daarmee bedoelen we gedrag dat op zichzelf niet strafbaar is -- dat is belangrijk -- maar dat het samenleven in een democratische rechtsstaat op de lange termijn wel onder druk zet. Het is gedrag dat antidemocratisch, antirechtstatelijk of onverdraagzaam is. Ik kan later in het verhoor desgewenst meer concrete voorbeelden geven.

Omdat het gaat om gedrag dat niet strafbaar is, roept dit altijd complexe vragen op over de verantwoordelijkheid en over het handelingsperspectief van de overheid. De taskforce is ervoor bedoeld om een structuur, een kader en checks-and-balances te geven om juist met dat soort complexe vragen om te gaan. Het zorgt er ook voor dat we als overheid eensgezind optreden in onze aanpak. Ik wil wel helder zijn: het is echt work in progress. We zijn

---

aan het bouwen, we zijn aan het pionieren, het is een zoektocht en het is echt complex.

Ook over de focus wil ik graag duidelijk zijn. De focus is gericht op problematisch gedrag. Het gaat om wat mensen zeggen of doen, niet om wat ze geloven. Tegelijkertijd is er natuurlijk het beeld dat de taskforce zich met name bezighoudt met problematisch gedrag in het salafistisch spectrum. Het is terecht dat dat beeld er is, want de casuïstiek die tot nu toe behandeld is door de taskforce, speelt zich ook af in deze context. Dat is ook vanwege de specifieke zorgen die leven rondom problematisch gedrag door sommige personen, de zogenaamde aanjagers, in het salafistisch spectrum. Volgens mij is de heer Schoof hier vanochtend tijdens zijn verhoor op ingegaan. Maar de taskforce is er om problematisch gedrag tegen te gaan, onafhankelijk van religie of levensovertuiging. De taskforce is juist bedoeld om te zorgen voor een neutrale aanpak.

Tot slot: wat dan te doen? We moeten eerlijk zijn. Binnen de huidige kaders is problematisch gedrag niet verboden. Dat betekent dat we vanuit de overheid ook maar zeer beperkt kunnen optreden. We hebben ons te houden aan de kaders die de wet ons biedt, juist als we de rechtsstaat willen beschermen. Vrijheid van godsdienst, van onderwijs en van meningsuiting zijn hierbij heel belangrijk. Wat dan wel? In de discussie en in de praktijk gaat het heel vaak om het beperken van het aanbod, het tegengaan van problematisch gedrag, het tegengaan van personen die dat soort gedrag vertonen. Dat moet ook en dat doen we ook, maar tegelijkertijd vinden we het ook belangrijk om ons te richten op de vraag hoe we kunnen voorkomen dat mensen zich aangetrokken voelen tot personen en organisaties die problematisch gedrag vertonen.

Dan moet je dus ook samenwerken met de mensen in onze samenleving die het slachtoffer kunnen worden van de lokroep van dit soort vervelende mensen. Hen moet je helpen; hun weerbaarheid moet worden versterkt. Het is ook belangrijk dat we als overheid samenwerken met de gemeenschap en die niet van ons vervreemden, en dat we niet alleen kijken naar het tegengaan van het ongewenste, maar ook werken aan het versterken van

---

positieve voorbeelden. Dit noemen we ook weleens: het versterken van de weerbaarheid, de weerbaarheidsagenda.

Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Roscam Abbing. Dit verhoor zal worden afgenomen door de heren Van den Berge en Mulder. Ik geef het woord aan de heer Van den Berge.

De heer **Van den Berge**: Ook namens mij hartelijk welkom, meneer Roscam Abbing. We hebben eerder vandaag inderdaad gesproken met de heer Schoof, directeur-generaal van de AIVD, en met oud-MIDV-analist en terreurdeskundige de heer Sandee, vooral over welke informatie we hebben en welke trends en fenomenen we waarnemen. Met u zouden we vooral willen ingaan op de vraag wat er gebeurt met die informatie en wat het handelingsperspectief is dat overheden zowel op nationaal als op lokaal niveau hebben. U heeft zelf al toegelicht wie er allemaal onderdeel uitmaken van de taskforce: naast de gemeenten een groot aantal ministeries. Mijn eerste vraag is wat de aanleiding was voor het oprichten van de taskforce.

De heer **Roscam Abbing**: De aanleiding werd gevormd door constatering, ook in het debat in de Tweede Kamer maar ook intern binnen de overheid, dat er ongeveer tot 2018 op verschillende plekken binnen de overheid wel informatie binnenkwam en dat er ook vanuit verschillende plekken van de overheid over werd gesproken met gemeenten, maar dat dat niet gecoördineerd gebeurde. De informatie kwam dus niet gecoördineerd binnen. Vervolgens gebeurde ook het acteren op die informatie niet gecoördineerd. Dat was de aanleiding voor het ineenslaan van de handen en voor het creëren van het samenwerkingsverband.

De heer **Van den Berge**: U noemt het coördineren van informatiestromen. Mag ik zeggen dat informatiedeling het grootste doel is?

De heer **Roscam Abbing**: Dat is een belangrijk doel, maar ook het gezamenlijk tot een handelingsperspectief komen en het als overheid met één mond optreden ten opzichte van gemeenten.

De heer **Van den Berge**: We gaan straks nader in op hoe dat in zijn werk gaat. De taskforce heet "Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering". Ik zou met u willen ingaan op beide begrippen, allereerst op "problematisch gedrag". In uw openingsstatement gaf u al een aantal voorbeelden: antidemocratisch, antirechtstatelijk, onverdraagzaam. Kunt u die nader duiden?

De heer **Roscam Abbing**: Zeker. Ten eerste is het belangrijk om te zeggen wat misschien wel de belangrijkste stappen zijn die we met de taskforce zetten. Dat gebeurt als er een reden is om naar een bepaalde casus te kijken. Dat kan zijn omdat een gemeente iets aandraagt of omdat er via Buitenlandse Zaken vanuit een buitenland een bericht komt. Het kan ook iets zijn wat via de inlichtingendienst komt. Als we aanleiding zien om naar een bepaalde casus te kijken, is de eerste stap: met elkaar kijken of er sprake is van problematisch gedrag. Dat is een hele belangrijke stap. Dat moet zorgvuldig gebeuren. Dat is iets waarop we later in het proces vaak ook nog terugkomen. Daar hebben we ook een soort afwegingskader voor gemaakt. Dat kader bestaat overigens uit vragen, niet uit antwoorden. Iets kan problematisch gedrag zijn, maar de context is heel belangrijk. Iets wat vervelend is als je foute oom op een feestje het roept, kan opeens wél problematisch gedrag zijn als het door iemand in een positie van gezag herhaaldelijk wordt ingeprent. In het ene geval gaan we niet aan de slag en in het andere geval gaan we waarschijnlijk wel aan de slag. De context is dus belangrijk. Dat maakt dat het niet zwart-wit is.

Antidemocratisch is bijvoorbeeld een oproep om niet te gaan stemmen. We hebben geen stemplicht in Nederland. Het is dus niet verboden om bijvoorbeeld te zeggen dat je stom bent als je gaat stemmen. Als je mensen daarentegen echt het gevoel geeft dat ze buiten de gemeenschap gaan

vallen of in strijd handelen met de wil van hun god als ze wel gaan stemmen, dan kan dat wel heel zorgelijk zijn, want dan zien wij dat als antidemocratisch.

Ook van "antirechtstatelijk" zijn er meerdere voorbeelden. Als je bijvoorbeeld oproept om van een strafbaar feit geen aangifte te doen maar het in eigen kring te regelen, vinden wij dat ook heel duidelijk een heel zorgelijk voorbeeld.

Van "onverdraagzaam" zijn er tal van voorbeelden, bijvoorbeeld hoe moet worden omgegaan met niet-gelovigen, met homo's of met opvattingen over de positie van vrouwen. Er zijn tal van voorbeelden van onverdraagzaam gedrag.

De heer **Van den Berge**: Ik zou "antidemocratisch" graag bij de kop willen pakken. U noemt bijvoorbeeld iemand die oproept om niet te gaan stemmen. Heeft u met de taskforce concreet zo'n casus aan de hand gehad?

De heer **Roscam Abbing**: Volgens mij zijn daar wel voorbeelden van. Volgens mij zijn die ook in de media geweest. Ik heb even niet paraat wie, wat en waar dat precies was, maar die voorbeelden zijn er volgens mij wel geweest.

De heer **Van den Berge**: Wij zijn vooral benieuwd hoe dat afwegingskader dan in de praktijk werkt. Er komt een signaal bij de taskforce binnen. Hoe komt zo'n signaal binnen, in dit concrete voorbeeld?

De heer **Roscam Abbing**: In dit geval zou dat bijvoorbeeld via de gemeente kunnen zijn gekomen of van iemand die als gelovige in een moskee is geweest en daar iets heeft gehoord waar hij heel erg van is geschrokken; dat zou ook kunnen. Of via de media; dat kan ook. Er zijn tal van manieren waarop signalen onder de aandacht van de taskforce kunnen komen. Het kan ook via de verschillende partners van de taskforce gebeuren.

De heer **Van den Berge**: Dan komt zo'n signaal op de tafel van de taskforce. Dan heeft u een afwegingskader, waarin vooral vragen staan. Maar wie geeft dan de antwoorden? Wie bepaalt uiteindelijk of er sprake is van ...

De heer **Roscam Abbing**: Dat is echt een gezamenlijke actie. We doen dat samen. Dat zijn ook de checks-and-balances die we op dat moment voor elkaar hebben. Het is niet zwart-wit. Daarom is het belangrijk dat we er samen naar kijken. Er is een team dat de duiding doet en op basis daarvan vervolgens ook een advies voorbereidt. Het zijn specialisten van de verschillende instanties die ik u net opnoemde; ik zou ze kunnen herhalen. Samen kijken we wat er aan de hand is. In het voorbeeld van oproepen om niet te gaan stemmen, doet het er bijvoorbeeld ook toe of dat gebeurt in een omgeving waarin mensen geneigd zullen zijn daaraan gehoor te geven. Of is het een organisatie die vooral om de discussie aan te gaan, een keer een heel extreem iemand heeft uitgenodigd, maar waar men zich daar vervolgens niks van aantrekt? Dat doet ertoe; dat maakt verschil, ook voor het handelingsperspectief.

De heer **Van den Berge**: U zegt: die duiding doen we samen. Betekent dat ook dat het kan gebeuren dat er een casus op tafel komt waarvan een deel van de deelnemers aan de taskforce zegt dat zij de casus echt problematisch vinden en dat er iets aan gedaan moet worden en dat een deel van de deelnemers zegt dat zij de casus vanwege de context niet problematisch vinden, waarna er uiteindelijk niks gebeurt, omdat er geen consensus is?

De heer **Roscam Abbing**: In theorie zou dat kunnen. Ik zit zelf niet bij die duiding. Dat doen medewerkers van de verschillende ministeries. Mijn beeld is dat er eigenlijk bijna altijd wanneer een casus aanhangig wordt gemaakt, wel iets van een handelingsperspectief is. Maar vervolgens is de vraag wel wat dat moet zijn. Moet je in gesprek gaan, moet je iemand de toegang tot het land verbieden of moet je andere acties ondernemen? Dat er helemaal niks gebeurt, is dus zelden het geval, maar het kan bijvoorbeeld ook gewoon

---

een open gesprek zijn. Als wij het beeld hebben dat de omgeving openstaat voor zo'n gesprek en ook weerbaar genoeg is om daar op een volwassen manier mee om te kunnen gaan, kan dat volstaan.

De heer **Van den Berge**: U zei eerder ook: we kijken gezamenlijk welk handelingsperspectief er is. Wat hoort u dan terug van de deelnemers aan de taskforce, bijvoorbeeld van gemeenten? Hebben ze voldoende handelingsperspectief om te kunnen opereren?

De heer **Roscam Abbing**: Het is een zoektocht. Omdat het hier niet gaat om strafbaar gedrag, geeft de wet de overheid maar weinig handelingsperspectief. We hebben de driesporenaanpak. In de meeste gevallen volstaan de eerste twee sporen. Er zijn ook situaties waarin het om een partij gaat die niet bereid is om in gesprek te gaan en om openheid te geven of om daar vervolgens actie op te ondernemen. Dan gaan we naar het derde spoor en dan is het al een stuk moeilijker. Gemeenten hebben regelmatig aangegeven dat ze daar graag meer handelingsperspectief willen hebben.

De heer **Van den Berge**: U heeft het over "de driesporenaanpak". Kunt u die toelichten?

De heer **Roscam Abbing**: Jazeker. Het eerste spoor is eigenlijk: ga het gesprek aan, de dialoog. We zien vaak ... Nou, "vaak" moet ik misschien niet zeggen. Als er ergens sprake is van iets wat geduid wordt als "problematisch gedrag", zien we dat er nog nauwelijks contact is geweest tussen de gemeenten en de instelling waar het over gaat. Dan kunnen wij vanuit het Rijk daarin bemiddelen en zorgen dat het contact gelegd wordt en dat er een gesprek op gang komt. Heel vaak helpt dat ook al. Dan is de partij zich niet bewust van de zorgen die er leven. Dan helpt het gewoon heel erg om dat gesprek aan te gaan. Dat is het eerste spoor: zorg dat er een gesprek is, dat er informatie wordt uitgewisseld, dat mensen openheid van zaken geven en

---

transparant zijn over de bedoeling: waarom worden bepaalde sprekers uitgenodigd?

Als het eerste spoor onvoldoende oplevert, dan is er met name ook een verandering van toon: dan wordt er echt aangesproken en genormeerd. Dan wordt er gezegd dat we iets echt niet in de haak, niet oké, niet goed vinden. Dat aanspreken gebeurt over het algemeen overigens door de gemeente. Dat kan er ook toe leiden dat een samenwerkingsverband dat er was, wordt opgeheven. Dat is ook een onderdeel van het tweede spoor.

Het derde spoor noemen we "verstoren". Nog steeds binnen de kaders die de wet ons biedt, kijken we wat we wel kunnen doen om het leven van een partij die niet coöperatief is, zuur te maken; zo zou ik het huiselijk zeggen. Dan kan een gemeente alle middelen die er wel zijn, daarvoor gebruiken. Maar ik moet dus toegeven dat dat relatief beperkt is. Daarnaast wil ik graag benadrukken dat ik het wel belangrijk vind dat we ook steeds moeten kijken of het goed is om in te zetten op het alternatieve spoor. De gemeente Utrecht heeft dat in een raadsbrief "spoor X" genoemd. Zelf noemen we dat "inzetten op de weerbaarheid". Dat kan bijvoorbeeld gaan over het zorgen voor een pluralistisch aanbod om te voorkomen dat mensen alleen maar naar één bepaalde school of moskee gaan waar gedrag is dat wij zorgelijk vinden en die mensen aanspoort om hun rug naar de maatschappij toe te keren. Dan moet er ook wel alternatief aanbod zijn waar mensen ook kunnen krijgen wat ze zoeken. Dat kan ook een spoor zijn dat we met z'n allen inzetten.

De heer **Van den Berge**: Ik wil even met u terug naar het derde spoor. U geeft aan dat gemeenten meermaals hebben aangegeven dat ze daar meer handelingsperspectief zouden willen. U noemde het handelingsperspectief zelf "beperkt". Aan wat voor maatregelen zouden wij als commissie kunnen denken?

De heer **Roscam Abbing**: Omdat het niet gaat om strafbaar gedrag, is er over het algemeen heel weinig titel om hele stevige maatregelen te nemen. Maar je kan bijvoorbeeld wel kijken of het parkeerbeleid wel voldoende

---

handhaaft, om maar eens wat te zeggen. Het gaat daar, in spoor drie, echt om het verstoren. Je kan kijken of vergunningen wel op de juiste voorwaarden zijn verleend en verstrekt. Maar het perspectief is daar beperkt. Zolang we het niet hebben over strafbaar gedrag, denk ik eerlijk gezegd ook niet dat het mogelijk is om in dit spoor met heel veel nieuwe maatregelen te komen.

De heer **Van den Berge**: De voorbeelden die u noemt, zijn volgens mij maatregelen die een gemeente nu al kan nemen. Mits er een duidelijke, uniforme definitie van "problematisch gedrag" zou zijn, zijn er dan andere maatregelen waarvan u zich zou kunnen voorstellen dat we die in de wet zouden moeten regelen?

De heer **Roscam Abbing**: Er zijn een aantal sporen en ook een aantal juridische trajecten onderweg naar -- of intussen al aangekomen bij -- uw Kamer. Iets wat ik heel belangrijk vind, is het wetsvoorstel over transparantie van maatschappelijke organisaties. Dat is vlak voor de kerst naar uw Kamer gestuurd. Dat biedt handvatten om in ieder geval nader in gesprek te gaan. Dat zorgt voor openheid en inzicht. Het kan voor een gemeente belangrijk zijn om die transparantie te hebben. Ik kan me voorstellen dat het ook voor een achterban van een instelling goed is om te weten waar het geld eigenlijk vandaan komt en dat het dus ook in die zin kan helpen. Dat kan ik me goed voorstellen.

Er is een aanscherping geweest van artikel 2:20 van het Burgerlijk Wetboek. Dat verbiedt organisaties -- ik moet het even goed zeggen -- die als doel hebben of werkzaamheden ondernemen om de openbare orde in gevaar te brengen. Dat is artikel 2:20. Dat artikel is aangescherpt. Dat geeft het OM meer mogelijkheden om organisaties te verbieden die dat soort activiteiten ontplooiën. Ik weet niet of dat in de praktijk heel veel gaat opleveren, maar het biedt nu in elk geval iets meer kansen. Het is een middel, een stok achter de deur.

Wat het laatste instrument betreft: ergens dezer dagen gaat er een voorlichtingsverzoek naar de Raad van State over een wetsvoorstel dat is gericht op het verbod van buitenlandse financiering uit onvrije landen. Dat is een heel complex traject.

De heer **Van den Berge**: Daar gaan we straks nader op in. Nog heel even over "problematisch gedrag": in de position paper die u heeft gestuurd, zegt u dat een meer begrensde en concrete definitie nodig is omdat de overheid, de Kamer, de samenleving en niet in de laatste plaats de gemeenschappen zelf moeten kunnen weten welk gedrag problematisch is en derhalve een aanpak vanuit de overheid kan verwachten. Kan u daar nader op ingaan, ook in het licht van wat u net vertelde, namelijk dat er eigenlijk in gezamenlijkheid binnen de taskforce wordt gezocht welke gedraging wel of niet problematisch is? Tegelijkertijd zegt u dat er eigenlijk een concretere, uniforme definitie zou moeten komen.

De heer **Roscam Abbing**: Die hebben we zeker nodig, ook voor de juridische kaders voor het opereren van de taskforce zelf. Tegelijkertijd is het, zoals ik in mijn openingsstatement zei, ook een beetje learning by doing. We moeten een aantal casussen van verschillende kanten bekloppen voordat we het er echt met z'n allen over eens kunnen worden waar we het concreet over hebben. De opsomming die ik u net gaf -- antidemocratisch, antirechtstatelijk en onverdraagzaam -- is al een end op weg naar een definitie. Vervolgens kan je die begrippen invullen en laden met concrete uitspraken, maar dan nog zal in veel gevallen ook de context bepalend zijn. Bij een dreiging gaat het om de dreiging, maar je moet ook altijd kijken naar de weerbaarheid. Simpel gezegd: in hoeverre kan het kwaad?

De heer **Van den Berge**: U zei eerder in uw openingsstatement -- we hebben dat ook kunnen lezen in de oprichtingsbrief van de taskforce -- dat er voornamelijk wordt gekeken naar problematische gedragingen binnen het salafistische spectrum. Kunt u aangeven hoeveel casussen of welk

percentage van alle casussen die tot nu toe behandeld zijn, inderdaad onder dat spectrum vielen?

De heer **Roscam Abbing**: Ik denk dat alle casussen die we uitvoerig behandeld hebben, daaronder vielen. In de periferie van de taskforce -- dat kwam niet direct uit de taskforce zelf, maar volgde uit een andere structuur -- is er ook wel sprake geweest van het weigeren van een evangelische prediker. Dat is ook gebeurd. Dat was de heer Anderson; voor zover ik weet, is dat algemeen bekend. We zijn bezig met bekijken hoe we de taken van de taskforce iets kunnen verbreden, want we vinden het heel belangrijk dat we als taskforce neutraal zijn. Het gaat ons niet om het geloof. Het gaat ons echt om het gedrag.

De heer **Van den Berge**: Maar op dit moment is er dus nog een focus op problematische gedragingen binnen het salafistisch spectrum.

De heer **Roscam Abbing**: Ja.

De heer **Van den Berge**: Kunt u voor onze commissie een beeld schetsen van wat u tegenkomt?

De heer **Roscam Abbing**: Ja. De meeste van die casussen zijn bekend. Een aantal krijgt u de komende tijd ook voorbij in deze commissie. Er zijn in Nederland meerdere organisaties waar af en toe predikers optreden die problematisch gedrag tentoonspreiden: antidemocratisch dan wel antirechtstatelijk of vaak ook onverdraagzaam. Dat soort casussen wordt bijvoorbeeld aangedragen door gemeenten, maar bijvoorbeeld ook via het diplomatieke verkeer, via een note verbale.

Een concreet voorbeeld is de casus Roermond, die uw Kamer ook heeft bereikt. Via een note verbale uit Koeweit kregen we bericht dat die organisatie financiering had aangevraagd. Dat was voor ons aanleiding om daar wat beter naar te gaan kijken. Toen troffen we een aantal zaken aan

---

waar we in eerste instantie minder blij van waren. Het ging bijvoorbeeld om een voormalig bestuurslid dat onverdraagzame uitspraken had gedaan. Dat heeft vervolgens geleid tot een dialoog met de gemeente en de moskee. De Kamer had geëist dat we hierover altijd volledig transparant alles met de Kamer zouden delen. Ook onze zorgen over deze instelling hebben we dus met de Kamer gedeeld. Dat heeft geleid tot veel ophef en zorgen, ook juist bij de achterban van deze moskee, mensen die zich er totaal niet bewust van waren dat daar dingen gebeurden die zorgelijk zouden kunnen zijn en die het ook echt niet begrepen. Dat heeft vervolgens geleid tot een uitgebreide dialoog tussen gemeente en moskee. Die zijn nu goed in gesprek met elkaar. De zorgen zijn goeddeels weggenomen. Ik begreep dat de gemeente op korte termijn -- of misschien is het net gebeurd -- de gemeenteraad daarover zal berichten.

De heer **Van den Berge**: Mijn collega Mulder zal straks een aantal vragen stellen over de specifieke casus in Roermond. Ik wil met u van problematisch gedrag naar ongewenste buitenlandse financiering. U vertelde zelf al over informatie uit het diplomatieke verkeer. Eerder onthulden Nieuwsuur en NRC Handelsblad dat er lijsten zijn van moskeeën die buitenlandse financiering aanvragen en krijgen. Die informatie is volgens die media via het diplomatieke verkeer verkregen. Komt die informatie ook bij uw taskforce terecht?

De heer **Roscam Abbing**: Ja, een van de redenen voor het oprichten van de taskforce was dat er nog geen goede afspraken waren over het delen van dit soort informatie. Die zijn er nu wel. Dit soort informatie komt nu dus bij mijn taskforce terecht. Het is niet zo dat er op dagelijkse basis heel veel van dit soort berichten binnenkomen, helaas. Nou, ik weet niet of dat "helaas" is.

De heer **Van den Berge**: Eerder berichtten deze media dat er lijsten zijn. Heeft de taskforce die lijsten?

De heer **Roscam Abbing**: Zeker, zeker. Die lijsten zijn ook gedeeld met de Kamer. Het zijn dus geen geheime lijsten meer. Ze zijn op dit moment openbaar. Dat heeft in 2018 ook geleid tot een uitgebreid debat in de Tweede Kamer over de vraag waarom de Kamer daarvan niet eerder op de hoogte was gesteld. Die informatie is nu dus algemeen bekend. Wij kennen die informatie uiteraard ook.

De heer **Van den Berge**: Ja, maar dat was in 2018. Het is nu 2020. Ik neem aan dat die lijsten evolueren en dat daar moskeeën bij komen of af gaan.

De heer **Roscam Abbing**: Ja. Het is wel enigszins opgedroogd. Dat kan ook een gevolg zijn van de aandacht die ervoor is geweest in het publieke domein. We krijgen daar niet heel veel informatie meer over via het diplomatieke verkeer.

De heer **Van den Berge**: Maar heeft u wel het idee dat het ministerie van Buitenlandse Zaken, dat deelneemt aan de taskforce, de informatie die het heeft, met de taskforce deelt?

De heer **Roscam Abbing**: Jazeker.

De heer **Van den Berge**: Zijn er nog andere manieren waarop u inzicht krijgt in financiële geldstromen?

De heer **Roscam Abbing**: Inzicht in financiële geldstromen krijgen wij niet direct. Hoogstens uit geruchten of uit de media kunnen we informatie over financiële geldstromen krijgen. U spreekt later deze week of volgende week met een voormalig collega van het Financieel Expertise Centrum. Dat heeft uiteraard beter zicht op de financiële geldstromen, maar omdat het daar om hele vertrouwelijke informatie, toezichtinformatie en fiscale informatie gaat, kan die niet gedeeld worden met de taskforce.

De heer **Van den Berge**: Mijn collega Mulder zal ook daar straks nader op ingaan, maar ik vraag nu alvast hoe u hiertegen aankijkt. In de naam van de taskforce staat dat de taskforce ook kijkt naar ongewenste buitenlandse financiering. Als ik het goed begrijp, is de belangrijkste bron eigenlijk informatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken en publiek toegankelijke informatie. Zou u graag informatie uit andere bronnen willen ontvangen?

De heer **Roscam Abbing**: Het zou aan de ene kant heel fijn zijn om een zo volledig mogelijk overzicht van alle beschikbare informatie te hebben die er is. Tegelijkertijd vind ik het heel belangrijk om te blijven benadrukken dat we ook wetten en kaders hebben die daar bepaalde eisen aan stellen, bijvoorbeeld de AVG. Daar houden wij ons dan ook aan; het is ook belangrijk dat we ons daaraan houden. Op het moment dat het niet gaat om strafbaar gedrag, kunnen we dus niet zomaar hele gevoelige persoonlijke informatie met elkaar gaan delen.

De heer **Van den Berge**: Nog even kort over de definitie van "ongewenste buitenlandse financiering": wat verstaat de taskforce onder "ongewenste buitenlandse financiering"?

De heer **Roscam Abbing**: Financiering die dat problematische gedrag versterkt of als gevolg heeft dat problematisch gedrag plaatsvindt. Ook dat is wederom een heel ingewikkeld begrip. Ik kan ook absoluut niet beweren dat ik daar een volledig overzicht van heb, al was het maar om de eenvoudige reden dat als iemand financiering verstrekt, er zelden of -- dat neem ik aan -- nooit een briefje bij zit waarop staat dat het gaat om het verspreiden van problematisch gedrag. Dat maakt het heel ingewikkeld. We weten zelden wat precies de reden is om financiering te verstrekken.

De heer **Van den Berge**: Wat doet de taskforce eraan om dat te concretiseren? Want dit is wel een onderdeel van de opdracht.

De heer **Roscam Abbing**: Wat we eraan doen om dat te concretiseren, is onder andere het wetsvoorstel over transparantie en het conceptwetsvoorstel dat is gericht op het verbod van buitenlandse financiering uit onvrije landen. Dat zijn twee hele belangrijke stappen die we zetten. Met de partijen van de taskforce financieren we een pilot bij het Financieel Expertise Centrum. Dat is in zekere zin eenrichtingsverkeer: wij kunnen het Financieel Expertise Centrum, het FEC, wel vragen om naar iets te kijken, maar dat wil niet zeggen dat het vervolgens al zijn bevindingen met ons kan delen. Maar het FEC kan die bevindingen misschien wel delen met andere organisaties, die daarop kunnen acteren, zoals de politie of de FIOD. Dat gebeurt wel.

De heer **Van den Berge**: U zegt: "ongewenste financiering uit onvrije landen". Wat zijn "onvrije landen"?

De heer **Roscam Abbing**: Dat is een goede vraag. Dat is uiteindelijk een politieke vraag. Er zijn verschillende lijsten, rangschikkingen van onvrijheid, en er is veel onderzoek naar gedaan. Ik denk dat bij bijna alle lijsten Noord-Korea bovenaan zal staan. Ik neem aan dat Nederland vrijwel onderaan zal staan; dat is een behoorlijk vrij land. Ergens daartussen moet je een grens trekken waarvan je zegt: alles daarboven is onvrij en alles daaronder is niet onvrij. Maar waar je die grens precies trekt, is een politieke keuze.

De heer **Van den Berge**: Maar staan er hoog op die rangschikking ook landen die regelmatig op tafel komen bij de taskforce?

De heer **Roscam Abbing**: Ja. Dat vermoed ik wel, ja.

De heer **Van den Berge**: Aan welke landen moeten we dan denken?

De heer **Roscam Abbing**: Er zijn verschillende lijsten; er zijn verschillende rangschikkingen. Ik twijfel een klein beetje, want ik ben een ambtenaar van

---

de rijksoverheid en ik wil geen diplomatiek conflict veroorzaken met andere landen. Over Noord-Korea maak ik me niet veel zorgen qua diplomatiek conflict. De landen waar we het hier over hebben, zijn niet per se de landen die helemaal bovenaan staan; dat kan ik u wel vertellen.

De heer **Van den Berge**: Maar u kan niet zeggen welke landen het wel zijn?

De heer **Roscam Abbing**: Er zijn verschillende openbare lijsten, openbare bronnen. Die kunt u ook gewoon zelf bekijken. Dan ziet u volgens mij landen als Noord-Korea, Eritrea en Turkmenistan bovenaan staan. Iets daaronder zal ook Saudi-Arabië staan. Nog weer een stukje verder zullen andere Golfstaten staan.

De heer **Van den Berge**: U zei eerder dat het erop lijkt dat de geldstromen vanuit bepaalde Golfstaten zijn opgedroogd nadat daar aandacht voor kwam. Eerder vandaag hebben we de heer Sandee gesproken. Hij is terreurdeskundige en ex-MIVD-analist. Hij zei dat het er inderdaad op lijkt dat geldstromen vanuit Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten afnemen, maar dat beïnvloeding en mogelijk ook financiering vanuit Turkije en Qatar niet afnemen en mogelijk zelfs toenemen. Herkent u dat beeld?

De heer **Roscam Abbing**: Ten eerste: wat ik net zei, was dat de informatie over geldstromen afneemt. Dat is iets anders dan dat de geldstromen zelf afnemen. Ervan uitgaande dat we goed worden geïnformeerd, is dat wel hetzelfde, maar dat is dan weer een aanname. Het beeld is inderdaad dat de stromen vanuit Saudi-Arabië afnemen. Volgens mij krijgen we daar al langere tijd geen informatie meer over en wordt tegen ons gezegd dat het ook niet meer de bedoeling is dat die geldstromen er zijn. Dat er wel financiering uit Qatar komt, is ook mijn beeld. Turkije heb ik minder scherp in beeld. Dat is mij niet zo bekend op die manier, los van bestaande, bekende trajecten die er zijn.

De heer **Van den Berge**: We gaan weer terug naar de taskforce zelf. Heeft de taskforce op dit moment voldoende capaciteit qua mensen en middelen om alle signalen die binnenkomen, op te pakken?

De heer **Roscam Abbing**: De vraag is een beetje wat het doel is. Met meer mensen kan je altijd meer doen en met minder mensen kan je minder doen. Maar we hebben het over gedrag dat niet strafbaar is. Op dit moment kunnen we de cases zoals die door gemeenten worden aangedragen, oppakken. Wat ik naar de toekomst toe graag zou willen, is wat meer proactief aan de slag gaan. En ik zou ook graag breder willen kunnen inzetten op het versterken van de weerbaarheid, want je zal altijd mensen hebben die er rare ideeën op nahouden en die andere mensen daarvan proberen te overtuigen. Als je ervoor kan zorgen dat andere mensen zich niet laten overtuigen, denk ik dat je echt succes aan het boeken bent.

De heer **Van den Berge**: Op die weerbaarheid komen we later nog terug. Waar moeten we bij "proactief zaken oppakken" concreet aan denken? Wat zou u graag willen doen wat vanwege beperkte capaciteit nu nog niet lukt?

De heer **Roscam Abbing**: Ik zou graag de rust en de ruimte willen hebben om zelf een beeld te kunnen maken van waarop we ons moeten focussen en hoe het landschap eruitziet en ook om breder te kunnen kijken dan alleen naar de casussen die zich tot nu toe voornamelijk of alleen in het salafistisch spectrum bevinden. Op die manier zouden we een beter totaalbeeld kunnen maken, maar het is een samenwerkingsverband met organisaties die allemaal heel veel op hun bordje hebben, ook zaken die óók politieke prioriteiten zijn. We moeten het dus doen met de capaciteit die we hebben. Tegelijkertijd ben ik heel blij dat het ons gelukt is om in een paar jaar tijd deze taskforce op te bouwen. Een paar jaar geleden was dit er nog niet.

De heer **Van den Berge**: De taskforce bestaat nu officieel ongeveer een jaar. Kunt u op basis van de casuïstiek die u heeft zien langskomen, een beeld schetsen van de ernst en de omvang van buitenlandse beïnvloeding?

De heer **Roscam Abbing**: Dat is een hele ingewikkelde vraag. Die heeft u ook gesteld aan de dg van de AIVD. Als iemand die vraag kan beantwoorden, dan is hij dat of dan zijn dat zijn medewerkers. Het is best ingewikkeld. Ik concentreer me nu toch weer even op het salafistisch spectrum; daar bezondig ik me nu zelf aan. We zien dat men daar behoorlijk aanwezig is op sociale media en ook in sommige moskeeën. Het lijkt daarom dat die invloed wel wat aan het toenemen is. Tegelijkertijd zien we ook dat het bij de bredere moslimgemeenschap echt niet zo is dat die nu en bloc achter de salafisten aanholt. In die zin moet de invloed dus ook weer niet worden overschat, zou ik durven beweren. Maar we zien wel dat een aantal van deze aanjagers behoorlijk zichtbaar is, zeker ook in het onlinediscours. Als je als jongere op zoek bent naar wat de islam betekent en als je daarnaar gaat googelen, dan kom je heel vaak bij salafistische clubs uit, niet zelden ook bij mensen die we als aanjagers zien. Die invloed is er dus wel degelijk en daar hebben we wel zorgen over, maar het is moeilijk te duiden hoe groot die precies is.

De heer **Van den Berge**: De laatste vraag van mij voor nu. Toen de taskforce werd opgericht, was het doel om een integraal kader te ontwikkelen om om te gaan met problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering en om het handelingsperspectief voor gemeenten te versterken. Waar staat u nu op de weg naar dat doel toe?

De heer **Roscam Abbing**: Aan allebei wordt gewerkt. Dat kader blijkt heel ingewikkeld, maar we zijn daar wel mee bezig. Dat is echt work in progress. Het handelingsperspectief gaat echt stapje voor stapje, samen met de gemeenten, maar ondertussen zijn we daar wel steeds verder in. We hebben nu een vrij lange lijst van acties die ondernomen kunnen worden binnen de

---

driesporenaanpak en ook aanvullend om die weerbaarheid te versterken. Dat is spoor X, zoals de gemeente Utrecht dat noemt; dat vind ik een hele mooi naam. Het is dus echt learning by doing, maar dat zijn we ook wel echt aan het doen. We zijn echt wel vooruitgang aan het boeken. We zijn een stuk verder dan een jaar geleden.

De heer **Edgar Mulder**: Ik wil vragen stellen over de werkwijze en de effectiviteit van uw taskforce. U zei dat u nu een jaar bezig bent, ruim een jaar. Hoeveel casussen heeft u behandeld?

De heer **Roscam Abbing**: Het aantal exacte casussen weet ik niet uit mijn hoofd. Ik denk een stuk of vier of vijf wat grotere en ook een flink aantal vragen van gemeenten waar we dan op hebben geantwoord. Maar het precieze aantal weet ik niet uit mijn hoofd.

De heer **Edgar Mulder**: Wat noemt u "groot"?

De heer **Roscam Abbing**: De meeste zijn hier al wel gepasseerd. Eerder vandaag is het natuurlijk gegaan over het Cornelis Haga Lyceum. Dat was een hele grote. Roermond is er een eentje die we hebben gehad. Naar alFitrah hebben we samen met de gemeente Utrecht gekeken. Dat vind ik grote casussen.

De heer **Edgar Mulder**: Oké. We hadden het net al even over Roermond. Laten we dat als voorbeeld nemen. Hoe werkt het in de praktijk bij u? Kunt u schetsen hoe die zaak bij u is aangedragen en wat u toen gedaan heeft?

De heer **Roscam Abbing**: Ik zal het vanuit mijn geheugen zo exact mogelijk proberen te doen. Via Buitenlandse Zaken is er een note verbale uit Koeweit binnengekomen, dus een diplomatiek bericht vanuit Koeweit. Daarin gaf Koeweit aan: de volgende organisaties hebben bij ons een financieringsverzoek gedaan en hebben ons gevraagd om daarop te

reageren. Dit zeg ik echt uit mijn hoofd; ik weet dat ik onder ede sta, maar ik hoop dat u me dat vergeeft. Ik meen dat het in die specifieke note verbale ging om vier organisaties en dat wij toen ook richting de Kamer hebben gecommuniceerd dat het bij drie organisaties prima was en dat we over Roermond zorgen hadden. Dat hebben we zo ook teruggegeven aan Koeweit.

Dat heeft vervolgens in eerste instantie ook echt wel tot veel ophef geleid, ook onder de achterban van deze moskee. Die was zich er echt totaal niet van bewust dat er echt gek is met onze moskee: "Het is allemaal heel braaf en gewoon wat hier gebeurt". In een aantal gesprekken hebben we uitgelegd waarom we die zorgen hadden. De gemeente is goed in gesprek gegaan met de moskee. Dat heeft er vervolgens toe geleid dat er ook wat acties zijn ondernomen om die zorgen weg te kunnen nemen. Ik moet een klein beetje speculeren over wat dat precies betekent. Ik meen dat er bijvoorbeeld afstand is genomen van een oud-bestuurslid, en zo waren er nog wat meer zaken. En er is veel transparantie afgesproken en getoond.

De heer **Edgar Mulder**: Bent u tevreden over die zaak?

De heer **Roscam Abbing**: Gegeven de ... Ja, eerlijk gezegd wel. Nou, ik ben niet tevreden over de oorspronkelijke ophef die dit heeft veroorzaakt, ook onder de achterban. Doordat we met uw Kamer ook hebben afgesproken dat we, zodra zo'n note verbale binnenkomt, meteen zeggen wat we ervan vinden, komen wij als ambtenaren soms best in een lastig parket. Dat geldt ook voor mijn politieke baas. Want je moet dan zeggen dat het oké is of dat het niet oké is. In beide gevallen is dat kwetsbaar. Als je zegt dat het oké is en als er later toch iets aan de hand blijkt te zijn, dan is dat natuurlijk een slecht figuur. Maar ook als je zegt dat het niet oké is, heeft dat allemaal gevolgen.

De heer **Edgar Mulder**: U zegt dat u een lerende organisatie bent.

De heer **Roscam Abbing**: Ja.

De heer **Edgar Mulder**: Wat heeft u toen dan met deze informatie gedaan?

De heer **Roscam Abbing**: Nou, ik heb daarvan geleerd dat we voortaan beter en eerder in gesprek zullen moeten gaan met de organisaties waar het over gaat, zodat die bijvoorbeeld ook beter aan hun achterban kunnen uitleggen wat er speelt. Dat is hier in eerste instantie onvoldoende gebeurd. Daar hebben we wel van geleerd.

De heer **Edgar Mulder**: De grote casussen die u net noemde, zijn allemaal bij u aangedragen door de gemeenten en in dit geval door een buitenlands bericht.

De heer **Roscam Abbing**: Nou, nee. Ik noemde specifiek deze drie zaken, omdat ze alle drie verschillend zijn. Roermond kwam via het diplomatiek verkeer. Het Cornelis Haga Lyceum kwam via een ambtsbericht van de AIVD, u welbekend. AlFitrah kwam via de gemeente.

De heer **Edgar Mulder**: Maar in alle gevallen heeft u reactief gereageerd? Of bent u ook weleens proactief bezig?

De heer **Roscam Abbing**: Overwegend reactief. Dat is inderdaad een punt: ik zou graag proactief aan de slag gaan, maar dat is op dit moment nog niet zo aan de orde.

De heer **Edgar Mulder**: Dat werd ook in de brief genoemd. Wat heeft u nodig om ook proactief bezig te gaan?

De heer **Roscam Abbing**: Meer capaciteit bij alle onderdelen van de taskforce zou welkom zijn. Tegelijkertijd vind ik het ook niet heel netjes om als ambtenaar op die manier voor meer capaciteit te gaan pleiten. Maar de

mensen die dit soort werk kunnen doen, zijn ook best wel schaars. De arbeidsmarkt is sowieso krap en de arbeidsmarkt voor dit soort mensen is helemaal krap. Dat merken de organisaties ook.

De heer **Edgar Mulder**: Even een andere zaak. In 2016 verstuurde de burgemeester van Eindhoven een alarmerende brief. De minister, Ard van der Steur, heeft de opvolger van die burgemeester destijds verzocht om die brief weer in te trekken. Dat speelde voor de oprichting van uw taskforce, maar ik neem aan dat u die zaak kent.

De heer **Roscam Abbing**: Ik ken die zaak een beetje. Dit speelde voor de oprichting van de taskforce en ook voordat ik deze functie had.

De heer **Edgar Mulder**: Mocht zo'n zaak, waarin een gemeente eigenlijk om hulp vraagt, nu nog eens aan de orde komen, wordt u dan op de hoogte gesteld? Krijgt u of uw organisatie dan een bericht en kunt u een gemeente dan helpen, ook al heeft de minister misschien problemen met de boodschap in de brief?

De heer **Roscam Abbing**: Zeker, maar ik zou toch ook willen benadrukken dat er juist ook in deze zaak veel contact is geweest met de gemeente Eindhoven, ook vanuit mijn ministerie. Ik denk -- maar nu begin ik te speculeren -- dat dat ook een van de redenen was waarom we de brief wat merkwaardig vonden, want er was juist heel veel contact.

De heer **Edgar Mulder**: Was u het eens met de actie van de minister om die brief verder niet te behandelen?

De heer **Roscam Abbing**: Nou, het is niet aan mij om daar wat over te zeggen. Wat ik wel kan zeggen, is dat er al veel contact was met de gemeente Eindhoven, ook vanuit mijn ministerie. Dat is op zich heel positief.

De heer **Edgar Mulder**: Oké, maar ik hoor u er toch wel iets over zeggen: u vond de boodschap in de brief vreemd.

De heer **Roscam Abbing**: Ja, dat kan ik wel zeggen. Ik vond het vreemd. Of de brief wel of niet gestuurd had moeten worden, vind ik echt niet aan mij.

De heer **Edgar Mulder**: Heeft u ook ervaring met ambtsberichten van de AIVD? Komen die ook bij u voorbij?

De heer **Roscam Abbing**: Ja, uiteraard niet alle ambtsberichten, maar wel als zij gaan over zaken die voor ons van belang zijn.

De heer **Edgar Mulder**: Oké. Is daar ook ooit een casus uit voortgekomen?

De heer **Roscam Abbing**: Het Cornelis Haga Lyceum is er bijvoorbeeld één.

De heer **Edgar Mulder**: Heeft u die dan proactief benaderd naar aanleiding van dat ambtsbericht? Heeft u toen als eerste actie ondernomen?

De heer **Roscam Abbing**: Nou, niet als ... Dat is ingewikkeld. De gemeente Amsterdam is natuurlijk ook altijd actief geweest op dit dossier. Zij heeft ook al vele acties ondernomen richting het Cornelis Haga Lyceum en er zijn volgens mij in het verleden al heel veel rechtszaken geweest. Op basis van de informatie van het ambtsbericht van de AIVD hebben wij met de taskforce geconcludeerd dat we het nodig vonden om deze informatie openbaar te laten maken via de gemeente Amsterdam. In die zin hebben we hier dus op geacteerd, ja.

De heer **Edgar Mulder**: Even terug. U bent een jaar bezig. U heeft drie casussen behandeld. Bent u daar tevreden over?

De heer **Roscam Abbing**: Ik ben heel tevreden dat de taskforce er is. De taskforce zorgt ervoor dat we kunnen bouwen aan objectieve kaders voor overheidsoptreden, dat we informatie goed met elkaar delen, dat we eensgezind optreden richting gemeenten en dat we samen kunnen werken aan handelingsperspectieven. In die zin ben ik dus tevreden. Het is ook echt learning by doing en van elke casus leren we wel weer iets.

De heer **Edgar Mulder**: Maar wat is het antwoord op mijn vraag of u tevreden bent dat u in een jaar die drie of vier casussen heeft behandeld? Is dat voldoende?

De heer **Roscam Abbing**: Nou, ik haalde deze er nu uit. We zijn eigenlijk continu aan het werk met de taskforce. Er zijn ook tal van kleinere verzoeken vanuit gemeenten over informatie of vragen in de zin van: wat zou ik in dit geval eens doen? Die zijn er ook. Het is dus wel ietsje meer dan deze paar casussen. Ik weet het niet. Als we er 200 zouden hebben gehad, zou dat natuurlijk ook een zorgelijk teken zijn. Ik zou wel iets meer willen doen, geloof ik.

De heer **Edgar Mulder**: U noemde net de vier namen. Heeft u nog naar de As-Soennah moskee gekeken?

De heer **Roscam Abbing**: Vanuit de taskforce zijn we daar niet mee bezig geweest, omdat de gemeente Den Haag zelf al uitgebreid in contact stond met deze organisatie en er een stevige dialoog bezig was. Vervolgens is er naar aanleiding van een uitzending van Nieuwsuur ook aangifte gedaan en is een zaak in onderzoek bij het OM. Het was voor ons als taskforce niet nodig om daar op dat moment nog andere dingen op te gaan doen.

De heer **Edgar Mulder**: U heeft die casussen gedaan en u zegt dat u aan het leren bent. Aan wie geeft u dan uw bevindingen door?

De heer **Roscam Abbing**: Bevindingen in algemene zin, in het leren?

De heer **Edgar Mulder**: Ja.

De heer **Roscam Abbing**: Die geven we door aan onze politieke bewindspersoon. Dat kan zijn weerslag krijgen in Kamerbrieven over deze thema's, zoals die regelmatig gestuurd worden.

De heer **Edgar Mulder**: Is de wettelijke grondslag om die bevindingen nu te delen, voldoende? Is die ruim genoeg voor u?

De heer **Roscam Abbing**: Dat hangt ervan af. Er is niet een wet op de Taskforce Problematisch Gedrag. Die bestaat nog niet. Op dit moment is er dus geen wettelijke grondslag voor de taskforce an sich, maar er is natuurlijk wel een wettelijke grondslag voor de deelnemers van Buitenlandse Zaken, SZW, NCTV, AIVD et cetera aan de taskforce. Zoals ik ook al eerder zei, is de AVG erg strikt over het delen van bijzondere persoonsgegevens van mensen. Dat is dus niet in alle gevallen mogelijk.

De heer **Edgar Mulder**: Maar communicatie met de AIVD en financiële instellingen?

De heer **Roscam Abbing**: AIVD ja, maar er is ook een goed wettelijk kader voor wat de AIVD wel of niet kan doen. Daar is ook een toezichthouder op. Dat is dus allemaal heel netjes geregeld. Financiële informatie is ook heel netjes geregeld, maar dat betekent dat ik die niet krijg.

De heer **Edgar Mulder**: Even de AIVD. U kunt wel informatie met de AIVD delen. Kan de AIVD ook informatie met u delen?

De heer **Roscam Abbing**: Jazeker. Daar heeft de AIVD verschillende instrumenten voor. Dat is eigenlijk een vraag die u aan de heer Schoof zou

moeten stellen, maar er zijn inlichtingenberichten en ambtsberichten. Die kunnen met ons gedeeld worden.

De heer **Edgar Mulder**: Maar worden die ook gedeeld?

De heer **Roscam Abbing**: Die worden ook gedeeld. Ik vind het ook belangrijk om te benadrukken dat ikzelf en de medewerkers die op deze dossiers werken, ook allemaal worden gescreend door de AIVD. Dat geldt ook voor de collega-departementen.

De heer **Edgar Mulder**: Voor een deel hebben we het er al over gehad, maar een van de redenen waarop uw taskforce is opgericht, is om inzicht te krijgen in financiële geldstromen vanuit het buitenland. Hoeveel geld ziet u jaarlijks voorbijkomen?

De heer **Roscam Abbing**: Ik zie niet een totaaloverzicht. De bedragen die in die lijstjes worden genoemd, zijn bekend. Ook in de media worden weleens bedragen genoemd. Soms gaat het om hele grote bedragen, als het gaat om de aankoop van een gebouw. In de media is een groot bedrag genoemd voor de As Soennah moskee. Bij alFitrah idem. Ook bij de Blauwe Moskee en de Essalam Moskee gaat het om hele bedragen. Soms gaat het ook om hele kleine bedragen, een paar duizend dollar of euro, bijvoorbeeld voor het organiseren van een iftar met buurtbewoners. Maar die bedragen van 1 miljoen of 2 miljoen voor het aankopen van een pand zijn de grootste bedragen die ik voorbij zie komen.

De heer **Edgar Mulder**: We hebben in Nederland ook het zogenaamde FEC, het Financieel Expertise Centrum. Dat doet heel expliciet onderzoek naar die geldstromen. Krijgt u informatie van dat FEC?

De heer **Roscam Abbing**: Nee. Wij financieren vanuit de taskforce een project dat gericht is op buitenlandse financiering in relatie tot problematisch

---

gedrag. Wij kunnen dus wel signalen uitzetten bij het FEC, maar we krijgen daar zelden of nooit iets uit terug, omdat dat dan informatie betreft die uit toezicht of justitiële onderzoeken komt. Die mogen wij niet hebben. Dat wil niet zeggen dat er vervolgens niet op geacteerd wordt.

De heer **Edgar Mulder**: Door u?

De heer **Roscam Abbing**: Nee, door de FIOD of de politie.

De heer **Edgar Mulder**: Oké. We constateren even dat de taskforce er onder andere op is gericht om juist die ongewenste financiële transacties in kaart te brengen en alle informatie samen te brengen, maar dat u die informatie dus niet krijgt. U heeft die het afgelopen jaar niet gekregen.

De heer **Roscam Abbing**: Ik vrees dat ik de verwachtingen toch ook moet temperen. Het in kaart brengen van alle financiële transacties gaat de taskforce niet lukken. Ik vrees dat dat niemand ooit gaat lukken. Het FEC kan onderzoek doen naar transacties. Voor zover ik weet, doet het dat ook. Er is geconstateerd dat het moeilijk is om de informatie uit die onderzoeken aan ons terug te geven en dat daar weinig kaders voor zijn. Het FEC houdt zich strikt aan de kaders die aan het FEC gegeven zijn. Dat is in een rechtsstaat ook goed, denk ik. Ik zou het prettig vinden als het het FEC lukt om misschien niet op individueel persoonsniveau maar dan wel op fenomeenniveau in elk geval informatie terug te kunnen geven aan de taskforce, zodat we daar in die zin op kunnen acteren. Dat zou ons wel helpen.

De heer **Edgar Mulder**: Ik vraag dit ook omdat uit de hele discussie toen in de Kamer en ook uit de brief van de minister eigenlijk blijkt dat de taskforce juist is opgericht om de informatie die her en der verspreid is bij verschillende organisaties, samen te brengen. Maar heel wezenlijke informatie, namelijk

informatie over die financiële stromen, komt dus niet aan; die komt in ieder geval niet bij u in de taskforce.

De heer **Roscam Abbing**: Nee, toezichtinformatie of zo komt niet bij ons. Dat klopt. Of we daar uiteindelijk heel veel mee missen, weet ik eerlijk gezegd ook niet. We kijken met name naar problematisch gedrag. Vaak is daarbij ook sprake van buitenlandse financiering. Dat komt ook op andere manieren wel op tafel. Zo geheim is dat over het algemeen ook weer niet.

De heer **Edgar Mulder**: Maar u zei net wel dat u die informatie eigenlijk toch wil hebben, niet op persoonlijk niveau maar wel ...

De heer **Roscam Abbing**: Op fenomeenniveau. Ja. Ik zou het op zich ook wel prettig vinden om het op persoonsniveau te krijgen, maar ik begrijp heel goed dat de wettelijke kaders dat niet toestaan. Dat accepteer ik dus uiteraard.

De heer **Edgar Mulder**: Maar is het wel of niet belangrijk om het te weten?

De heer **Roscam Abbing**: Als je wil kunnen kijken naar trends, dan helpt het om informatie op fenomeenniveau te krijgen. Als je wil zien hoe bepaalde dingen zich ontwikkelen en ook als je wil nadenken over hoe je ergens iets tegen kan doen -- heeft bijvoorbeeld zo'n verbod op financiering uit onvrije landen zin als je tegelijkertijd kan constateren dat veel van de financiering via EU-landen plaatsvindt? -- dan helpt het om dat soort informatie meer in detail te weten.

Ik kan constateren dat het opvallend is dat een bepaalde instelling opeens heel veel geld heeft gekregen om een pand te kopen. Dan is het eigenlijk wel vrij duidelijk dat dat uit het buitenland komt. Vaak kunnen we op basis van openbare bronnen ook nog wel achterhalen uit welk buitenland dat komt. Maar ik weet dan niet of dat een constructie is die via een EU-land heeft gelopen. Het zou wel interessant zijn om te weten of dat vaak gebeurt, want

---

dan moet je niet direct iets verwachten van een verbod op financiering uit een onvrij land, maar moet je kijken hoe je wel wat kan doen aan stromen die van binnen de EU komen.

De heer **Edgar Mulder**: Als u dat eigenlijk toch wel zou willen weten en als u eigenlijk ook de informatie wil die het FEC heeft, wat zou er dan in regel- of wetgeving moeten veranderen om die informatie toch bij u te krijgen?

De heer **Roscam Abbing**: Het zou kunnen helpen als het FEC de capaciteit zou hebben om een instrument te creëren waarmee het informatie, geschoond voor vertrouwelijke toezicht- of belastinginformatie, toch met ons zou kunnen delen. Dat zou ons helpen, maar het begint er allemaal mee dat er een kader en een titel nodig zijn om te kunnen acteren als overheid. Op het moment dat het gaat om gedrag dat niet strafbaar is, wordt het al heel snel ingewikkeld. We zoeken met deze taskforce echt de randen op van wat we wel kunnen doen, maar af en toe lopen we ook wel gewoon tegen de grens van een wet aan. Dan houdt het op.

De heer **Edgar Mulder**: Vandaar mijn vraag: welke wetgeving zou u dan willen hebben, zodat het wel mogelijk is? Of zegt u: laat maar?

De heer **Roscam Abbing**: Ik denk eerlijk gezegd niet dat het mogelijk is. Ik wil daar ook echt de verwachtingen temperen. Zolang we het nog steeds hebben over gedrag dat niet strafbaar is, denk ik niet dat het mogelijk is om dit soort persoonsvertrouwelijke toezicht- of belastinginformatie te delen. Ik denk niet dat dat gaat gebeuren. Ik denk dat een rechter dat nooit goed zal vinden.

De heer **Edgar Mulder**: U weet natuurlijk al enige tijd dat u niet al die informatie ontvangt, ook over geldstromen. Dit stond in feite wel in de brief van de minister. Heeft u ergens, bijvoorbeeld bij de minister of bij de Tweede Kamer, afgelopen jaar een melding gedaan dat u die informatie niet kreeg?

De heer **Roscam Abbing**: Dat denk ik niet, maar ik weet ook niet of dat op dat moment per se gepast was. Het is echt work in progress. Vanuit de taskforce hebben we er dus voor gekozen om het FEC te financieren voor een project dat is gericht op buitenlandse financiering. Dat loopt. Ik kan niet zeggen dat daar niks uit komt, maar voor een deel weet ik dat ook niet. Maar ik krijg de indruk dat dat wel een zinvol traject is geweest. U kunt mijn collega die voorheen werkzaam was bij het FEC, vragen om meer details daarover. Als het goed is, weet hij daar alles van. Verder werken we dus aan de kaders om te zorgen dat we zo veel mogelijk wél kunnen delen met elkaar. Maar dat is work in progress.

De heer **Edgar Mulder**: Maar u heeft geen terugmelding gedaan over het feit dat u niet alle informatie op uw bureau krijgt?

De heer **Roscam Abbing**: Nee, ik kan me niet herinneren dat we dat op die manier gedaan hebben. Ik weet ook niet of dat nodig was.

De heer **Edgar Mulder**: Nog een vraag over uw position paper, waarvoor dank. U schetst een situatie waarin islamitische jongeren met hun rug naar de samenleving komen te staan onder invloed van die sprekers, die predikers. Daardoor voelen ze zich dan niet meer thuis in Nederland. U schrijft in uw stuk dat het hier gaat om een kleine groep jongeren. Over hoeveel jongeren in Nederland hebben we het dan?

De heer **Roscam Abbing**: Dat weet ik niet. Ook de inlichtingendiensten kunnen ons dat op dit moment niet vertellen, maar ons beeld op basis van onze contacten in de samenleving is dat het niet om een meerderheid of een hele grote groep gaat, maar wel om een groep jongeren waar we ons wel zorgen over maken.

De heer **Edgar Mulder**: Maar u weet niet hoeveel jongeren het zijn?

De heer **Roscam Abbing**: Nee.

De heer **Edgar Mulder**: Het is op basis van een gevoel dat u zegt dat het een kleine groep is.

De heer **Roscam Abbing**: "Een gevoel" maakt het misschien iets te slap; het is het beeld dat we krijgen uit de contacten met de samenleving, met de gemeenschappen.

De heer **Edgar Mulder**: Afrondend, wat mij betreft. Klopt het, meneer Roscam Abbing, dat u woensdag 19 februari meedoet aan een discussieavond die is georganiseerd door Milli Görüş?

De heer **Roscam Abbing**: Klopt, door Milli Görüş en door Republiek Allochtonië, wat een platform is.

De heer **Edgar Mulder**: Hoe past dit binnen uw werk als voorzitter van de taskforce?

De heer **Roscam Abbing**: Nou, dit past vooral binnen mijn werk als directeur van de directie Samenleving en Integratie. Wij vinden het heel belangrijk om met de samenleving in gesprek te gaan en ook met iedereen in de samenleving. We sluiten daar geen mensen bij uit. Als er vragen zijn over het optreden van de overheid, ben ik altijd bereid, bij iedereen, om uit te leggen hoe we het doen. Dit is ook een plek waar ik dat graag wil uitleggen. Ik verwacht veel kritische vragen bij dat debat daar. Daar ga ik graag op in. Een beetje zoals hier, eigenlijk.

De heer **Van den Berge**: Bedankt, meneer Roscam Abbing. We hebben het tot nu toe vooral gehad over wat de taskforce doet en welke definities u hanteert. Ook hebben we al een beetje vooruitgeblikt naar wat er gedaan zou

---

kunnen worden om het werk van de taskforce te ondersteunen. Op dat laatste wil ik nog even inzoomen met u, want onze commissie kijkt ook welke maatregelen we zouden kunnen nemen om problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering te beperken. Allereerst zoom ik even in op de informatiedeling. Heb ik goed begrepen dat u ook ambtsberichten van de AIVD ontvangt?

De heer **Roscam Abbing**: Ja, sommige ambtsberichten, als de collega's van de AIVD denken dat het voor mij belangrijk is om daar kennis van te nemen.

De heer **Van den Berge**: Ja, u ontvangt ambtsberichten van de AIVD. Concreet in het geval van het Haga Lyceum bijvoorbeeld: kwam dat ambtsbericht toen direct naar uw taskforce toe of kwam daar een andere actor aan te pas?

De heer **Roscam Abbing**: Het komt niet naar de postbus van de taskforce. Het komt naar de leden van de taskforce, dus naar mij als directeur van directie Samenleving en Integratie, en ook naar de collega van de NCTV en in dit geval ook naar OCW, neem ik aan.

De heer **Van den Berge**: Het komt dus in feite indirect naar u toe? Mijn vraag is even of de AIVD een wettelijke grondslag heeft om direct ambtsberichten en eventueel inlichtingenberichten te delen met de taskforce.

De heer **Roscam Abbing**: De taskforce is geen juridische entiteit. Als u de vraag zo stelt, is het antwoord dus nee. Maar ze hebben wel een wettelijke grondslag om te delen met andere actoren binnen de overheid die erop moeten handelen. Dat is waar ze voor zijn.

De heer **Van den Berge**: U zei eerder dat er "nog" geen wet is voor de taskforce. Dat suggereert dat die wet er wat u betreft wellicht wel zou moeten komen. Klopt dat?

De heer **Roscam Abbing**: Ja. Ik zou dat graag willen en ik hoop ook dat dat lukt. Ik vind het namelijk heel belangrijk dat wij als overheid neutrale, heldere kaders hebben, zodat duidelijk is waarom we acteren en op welke titel we dat doen. Dan helpt het als we het op die manier in een wet kunnen vastleggen. Tegelijkertijd is het heel ingewikkeld, want zoals we duidelijk zien, is de definitie van "problematisch gedrag" ingewikkeld en is de definitie van "beïnvloeding via financiering" ingewikkeld; het is allemaal heel complex. Dus het is niet zo dat we zo'n wet even in een namiddag tikken.

De heer **Van den Berge**: Het is complex, maar u zegt dat er eigenlijk een wet op de taskforce moet komen. Daar zouden de kaders duidelijk in moeten staan. Zouden er wat u betreft ook nog andere dingen moeten staan in zo'n wet?

De heer **Roscam Abbing**: Het moet gaan over de informatie die we met elkaar mogen delen, wie op welk moment informatie met elkaar kan delen, en het moet gaan over wat "problematisch gedrag" is. Maar het zou ook kunnen, moeten of mogen gaan over wat vervolgens de acties zijn die een overheid kan ondernemen. Die overheid kan de rijksoverheid zijn of een gemeente.

De heer **Van den Berge**: Dan nog even over het Financieel Expertise Centrum. Mijn collega Mulder had daar al een aantal vragen over. Heb ik goed begrepen dat het Financieel Expertise Centrum geen informatie mag delen met de taskforce? Kunt u dat bevestigen?

De heer **Roscam Abbing**: Nou, in elk geval geen specifieke toezicht- of belastinginformatie of informatie die betrekking heeft op lopende onderzoeken.

De heer **Van den Berge**: Welke informatie mag het Financieel Expertise Centrum dan wel met u delen?

De heer **Roscam Abbing**: Ik heb weleens een presentatie gekregen van iemand van het Financieel Expertise Centrum die in meer algemene zin kwam vertellen wat ze aan het doen zijn en wat ze tegenkomen. Dat is dus informatie die wel gedeeld kan worden.

De heer **Van den Berge**: U financiert ook een project bij het Financieel Expertise Centrum, specifiek gericht op buitenlandse financiering?

De heer **Roscam Abbing**: Ja.

De heer **Van den Berge**: Kan het dan zo zijn dat de uitkomsten van dat onderzoek niet teruggerapporteerd mogen worden aan de taskforce?

De heer **Roscam Abbing**: Dat kan zijn. Als de uitkomst bijvoorbeeld direct gebruikt kan worden in een lopend onderzoek van het OM, gaat het OM daarmee aan de slag. Dan hoeven en mogen wij het ook niet hebben.

De heer **Van den Berge**: Zou u de uitkomsten van dat onderzoek wel willen hebben?

De heer **Roscam Abbing**: Ik ben een nieuwsgierig mens, maar ik denk dat het goed is dat we hier strenge kaders voor hebben.

De heer **Van den Berge**: U had het vandaag en ook in uw position paper een aantal keren over weerbaarheid van onder andere islamitische gemeenschappen. Kunt u dat toelichten? Wat zou er vanuit overheden gedaan kunnen worden om de weerbaarheid te versterken en waarom vindt u dat belangrijk?

De heer **Roscam Abbing**: Dat kan zelden alleen vanuit de overheid; het moet bijna altijd in samenwerking met de mensen waar het over gaat. Maar zoals ik aan het begin ook al zei: er zullen altijd vervelende mensen met vervelende ideeën zijn. Maar als je ervoor kunt zorgen dat met name de meer kwetsbare groepen in onze samenleving weerbaarder worden en niet meteen slachtoffer worden van dit soort mensen, kun je, denk ik, het meeste bereiken. Dat is voor de lange termijn het beste. Dat kunnen allerlei dingen zijn. Het kan zijn ervoor zorgen dat mensen betere netwerken opbouwen, zodat ze minder geïsoleerd zijn en meer mensen kennen. Het kan gaan om het professionaliseren van organisaties, zodat die minder kwetsbaar zijn voor buitenlandse beïnvloeding. Die beïnvloeding kan in de vorm van financiering zijn, maar ook in de vorm van materiaal of bijvoorbeeld uitgezonden predikers. Als je een meer professioneel bestuur van een instelling hebt, kan die daar zelfverzekerder tegenover staan. Dat kan ook een barrière opwerpen tegen problematisch gedrag. Het kan wenselijk zijn dat er meer pluriform aanbod komt.

In de casus van alFitrah bijvoorbeeld heeft het Verwey-Jonker Instituut een rapport geschreven. Een van die onderzoekers heeft u ook uitgenodigd. Een van hun bevindingen was dat ouders hun kinderen naar deze organisatie stuurden omdat ze niet echt veel alternatief zagen. Ze vonden het belangrijk dat hun kinderen godsdienstonderwijs kregen, maar ze wisten niet goed waar dat verder werd aangeboden. En dus gingen ze maar naar deze organisatie. Als er ook ander aanbod is, zou dat kunnen helpen. Binnen de Onderwijswet is er bijvoorbeeld een artikel dat het mogelijk maakt om ook in het openbaar onderwijs godsdienstonderwijs te geven. Als daarin puur dat stukje onderwijs wordt gegeven en niet al die andere dingen, die we onwenselijk vinden, worden meegegeven, zou dat kunnen helpen.

De heer **Van den Berge**: Ziet u in het versterken van die weerbaarheid ook een rol weggelegd voor de taskforce?

De heer **Roscam Abbing**: Deels, ja. Deels. Deels is dat aan de taskforce, deels is het, denk ik, een bredere sociale agenda en zijn er ook partijen van buiten de taskforce bij nodig, zoals het ministerie van VWS en, breder, het ministerie van Onderwijs. Maar deels kan het ook vanuit de taskforce gebeuren. Er zijn tal van dingen. Het kan ook gaan om het geven van cursussen aan ouders over hoe ze kunnen omgaan met kinderen over wie ze zorgen hebben, die langzamerhand meer extreme ideeën hebben. Dat klinkt misschien wat soft, maar op de lange termijn denk ik dat dit juist de dingen zijn die kunnen helpen.

De heer **Van den Berge**: Dan nog even naar de ongewenste buitenlandse financiering. U noemde vandaag een proeve van wetgeving die in voorbereiding is om ongewenste buitenlandse financiering te kunnen beperken en in uiterste gevallen te kunnen verbieden. U zei eerder ook dat het complex is. In uw position paper schrijft u dat er niet altijd causaal verband is tussen ongewenste beïnvloeding en buitenlandse financiering. Hoe rijmt u die twee dingen?

De heer **Roscam Abbing**: Hoe rijm ik welke twee dingen met elkaar? Sorry.

De heer **Van den Berge**: Het is complex en er is niet altijd een causaal verband. Maar er is wel een wet in voorbereiding. Kunt u iets vertellen over hoe het in die wet geregeld gaat worden? Moeten we denken aan een wet zoals die bijvoorbeeld in Oostenrijk bestaat of wordt het een hele andere wet?

De heer **Roscam Abbing**: Het is complex en dús is de wet er nog niet. Het is echt een zoektocht. In Oostenrijk is er wel echt een ander systeem. Oostenrijk heeft officiële staatsgodsdiensten, voor zover ik weet. Daar worden volgens mij de voorgangers van die godsdiensten ook betaald door de Oostenrijkse overheid. Dat is echt een heel ander stelsel dan wat wij in Nederland kennen. Bij ons is de scheiding tussen Kerk en Staat toch wel wat

---

sterker dan in het Oostenrijkse geval. Dus ik weet niet zeker of dat een voorbeeld is dat makkelijk te kopiëren is naar de Nederlandse context.

De heer **Van den Berge**: Ten slotte. U heeft al teruggeblikt op de casus Roermond en welke lessen u daaruit zou trekken. Een andere casus die in de openbaarheid is, is die van het Haga Lyceum. Ik ben benieuwd hoe u daarop terugkijkt en welke lessen daaruit te trekken zijn.

De heer **Roscam Abbing**: Ten eerste was er bij het Haga Lyceum voor zover ik weet geen buitenlandse financiering aan de orde. Het Haga Lyceum wordt bekostigd door het ministerie van OCW; het is een officiële school. Dus in die zin is het wel een ander soort casus.

De heer **Van den Berge**: Maar hij heeft op de tafel gelegen van de taskforce.

De heer **Roscam Abbing**: Ja, hij heeft op de tafel gelegen van de taskforce, zeker. Dit vanwege het problematisch gedrag, maar niet vanwege buitenlandse financiering.

De heer **Van den Berge**: Maar goed, dan even specifiek over dat problematisch gedrag: hoe kijkt u terug op hoe er met deze casus is omgegaan binnen de taskforce door de actoren van de taskforce? Welke lessen zijn daaruit te trekken?

De heer **Roscam Abbing**: Binnen de taskforce -- daar sta ik echt voor in -- hebben we de informatie die we hadden, echt naar eer en geweten gewogen. We stonden voor een heel ingewikkelde beslissing. Op een gegeven moment ging de inschrijvingstermijn voor ouders die hun kinderen voor de middelbare school moesten inschrijven, bijna lopen. Tegelijkertijd lag er een ambtsbericht of een inlichtingenbericht -- ik weet niet meer precies welke van de twee het is -- van de AIVD met daarin een hoop zorgelijke signalen over het klimaat op deze school. In de taskforce hebben we toen in

---

gezamenlijkheid geconcludeerd dat we als overheid niet vonden dat we op deze informatie konden blijven zitten op het moment dat er ouders voor deze ingewikkelde keuze stonden. Dus we hebben besloten dat we het belangrijk vonden dat deze informatie naar buiten zou komen via de gemeente Amsterdam. Daar hebben we toe besloten.

Tegelijkertijd constateer ik dat dit in de media, en zeker in de moslimgemeenschap, niet alleen maar als een positieve actie van de overheid is opgevat en dat er veel zorgen, onbegrip en wantrouwen zijn ontstaan over de vraag of de overheid er wel eerlijk in zat. Dat vind ik jammer, want ik vind dat we dit naar eer en geweten hebben gedaan. Maar ik constateer ook dat we het niet altijd even goed hebben kunnen uitleggen. Achteraf gezien hadden we daar misschien meer aandacht aan moeten besteden.

De **voorzitter**: Meneer Roscam Abbing, u heeft met mijn collega Mulder een aantal casussen besproken. Eén casus kwam aan het einde van uw verhaal even langs, in relatie tot het Verwey-Jonker Instituut, namelijk die van de stichting alFitrah. Naar mijn weten is ook in 2019 meerdere keren gepubliceerd over problematische activiteiten in relatie tot alFitrah. Is dat een casus die ook op uw tafel terecht is gekomen?

De heer **Roscam Abbing**: Niet specifiek op mijn tafel, maar de taskforce heeft absoluut veel contact gehad met de gemeente Utrecht over de casus-alFitrah, ja.

De **voorzitter**: Maar betekent dat dat dit dus een vierde of vijfde casus is waar u zich mee bezig heeft gehouden als taskforce?

De heer **Roscam Abbing**: Ja.

De **voorzitter**: Dat is dus het geval. Betekent dit ook dat u advies heeft gegeven aan de gemeente Utrecht?

De heer **Roscam Abbing**: Ja, dat klopt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we hiermee aan het einde van dit verhoor gekomen. Ik wil u hartelijk danken voor uw komst naar de Kamer. Ik sluit deze vergadering en deze eerste verhoordag.

Sluiting 16.37 uur.